

JAVNE NABAVKE ZA CIRKULARNU EKONOMIJU

Dobra praksa i smernice

KONTAKTI U EVROPSKOJ UNIJI

Širom Evropske unije postoje stotine evropskih informativnih centara (*Europe Direct*). Adresu najbližeg centra možete potražiti na: <http://europa.eu/contact>

Telefonom ili elektronskom poštom

Europe Direct je servis koji vam odgovara na pitanja o Evropskoj uniji. Ovaj servis možete dobiti pozivom na broj: 00 800 6 7 8 9 10 11 (neki operateri naplaćuju ovaj poziv), takođe na standardni broj telefona: +32 22999696, ili putem elektronske pošte: <http://europa.eu/contact>

Evropska komisija, kao ni bilo koje drugo lice koje deluje u ime Komisije, nije odgovorna za upotrebu sledećih informacija.

Ova brošura deo je Ugovora br. ENV.B.1/SER/2016/0049, zaključenog između Evropske komisije i ARCTIK SPRL-saopštenja o životnoj sredini. Izradio je ICLEI – Lokalna uprava za održivost.

© Evropska unija, [2017]
Upotreba se odobrava ukoliko se objavi

izvor.

Politika upotrebe dokumenata Evropske komisije uređena je odlukom 2011/833/EU (Službeni list L 330, od 14.12.2011. godine, str. 39).

Za upotrebu ili reprodukovanje fotografija ili drugih materijala koje nisu pokrivene autorskim pravima EU, potrebno je tražiti odobrenje neposredno od nosilaca autorskog prava.

Naslov originala: Public Procurement for a Circular Economy: Good practice and guidance; ICLEI - Local Governments for Sustainability (objavljeno na zvaničnoj web stranici EU „Europa“).
https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/CP_European_Commission_Brochure_webversion_small.pdf)

© European Union, [2017]

Prevod na srpski: Alternativa za bezbednije hemikalije ALHem, uz prethodno dobijenu saglasnost autora publikacije [2019]. Odgovornost za prevod: Alternativa za bezbednije hemikalije ALHem

SADRŽAJ

Uvod	4
Javne nabavke u cirkularnoj ekonomiji:	
Cirkularna javna nabavka	4
Kontekst javne politike za cirkularnu ekonomiju	5
Cirkularne nabavke u praksi	6
Modeli cirkularne nabavke	6
Organizaciona politika za cirkularnu nabavku	6
Strateško razmišljanje	8
Angažovanje na tržištu	13
Zahtevi cirkularne nabavke	14
Ocenjivanje	16
Faza korišćenja i upravljanje ugovorima	17
Resursi i inicijative	18

UVOD

Kako broj stanovnika na zemlji raste, a privrede se sve više oslanaju na spoljne resurse kojima se podmiruje potražnja za energijom, vodom i hranom, zajednice su pod ogromnim pritiskom da pronadu ove resurse i prilagode stvaranje otpada i emisije.

U aktuelnom ekonomskom modelu linearne proizvodnje i potrošnje, samo se mali deo nastalog otpada ponovo koristi, reciklira ili stavљa na tržište kao sekundarne sirovine. Veliki deo otpada, uključujući korisne i deficitarne materijale, odlazi na deponije ili u spalionice¹. Imajući u vidu da su resursi ograničeni, privrede više neće moći da se oslanaju na model linearne proizvodnje i potrošnje. Alternativa ovom modelu je cirkularna ekonomija. Njen cilj je da proizvodi i materijali imaju svoju vrednost u dužem vremenskom periodu i ponovno iskorišćenje sirovina nakon isteka životnog veka proizvoda pri narednoj upotrebi.

JAVNE NABAVKE U CIRKULARNOJ EKONOMIJI: CIRKULARNE JAVNE NABAVKE

Javne nabavke se odnose na postupak u kojem javni naručioci, kao što su ministarstva, regionalne ili lokalne vlasti ili tela koja posluju u skladu sa zakonom o javnim nabavkama, vrše nabavku radova, dobara ili usluga od kompanija.²

Zelene javne nabavke definišu se u EU kao „postupak u kojem javni naručioci vrše nabavku dobara, usluga i radova sa manjim uticajima tih dobara, usluga i radova na životnu sredinu u toku njihovog životnog ciklusa u odnosu na dobra, usuge i radove sa istom primarnom funkcijom koje bi inače nabavili“ (COM (2008) str. 400 „Javne nabavke za bolju životnu sredinu“). Ekološki prihvatljive nabavke iziskuju sagledavanje ne samo

¹ Potencijal otpada! Ka cirkularnoj ekonomiji u gradovima, 16. evropski forum o eko-inovacijama (2014), dostupno na:
http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2014/1st_forum/pdf/ecoap-16th-report.pdf

² Za više informacija o javnim nabavkama, posetite: http://ec.europa.eu/growth/index_en

kratkoročnih potreba i već i razmatranje dugoročnih uticaja svake kupovine. To uključuje i preispitivanje da li je nabavka zaista neophodna.

Cirkularna javna nabavka je pristup „ozelenjavanja“ javnih nabavki, gde se prepoznaće uloga koju javni naručioc mogu da odigraju u pružanju podrške tranziciji prema cirkularnoj ekonomiji. Cirkularna nabavka se može definisati kao postupak kojim javni naručiocи vrše nabavku radova, dobara ili usluga na način kojim se zaokružuje energetski i materijalni ciklus u lancu nabavke, gde se u isto vreme svodi na minimum, a u najboljem slučaju i izbegavaju negativni uticaji na životnu sredinu i smanjuje količina otpada u njihovom celokupnom životnom ciklusu.

KONTEKST JAVNE POLITIKE ZA CIRKULARNU EKONOMIJU

Akcioni plan EU za cirkularnu ekonomiju (2015)³ postavio je konkretni i ambiciozan program delovanja, koji će pomoći u „zaokruživanju“ životnog ciklusa proizvoda. Njime su predložene radnje za očuvanje resursa u privredi i zadržavanje vrednosti tih resursa, čime će se doprineti da privreda bude održiva, niskouglenična, efikasna pri korišćenju resursa i konkurenta. Ovaj plan prepoznaće javne nabavke kao ključni pokretač u tranziciji prema cirkularnoj ekonomiji i uspostavlja nekoliko aktivnosti koje će Evropska komisija sprovesti u cilju lakše integracije principa cirkularne ekonomije u zelene javne nabavke. One uključuju naglašavanje aspekata cirkularne ekonomije u novim ili ažuriranim kriterijumima zelenih javnih nabavki u EU⁴ kojima se podstiče veće učešće zelenih javnih nabavki u nabavkama javnih naručioča EU, i daje dobar primer pri nabavkama i finansijskom poslovanju EU.

Cirkularne javne nabavke takođe su važne u postizanju ciljeva održivog razvoja, koje su Ujedinjene nacije definisale u Agendi 2030 za održivi razvoj. Cilj 12 – Održiva potrošnja i proizvodnja, sadrži specifični cilj za promociju održivih javnih nabavki u skladu sa nacionalnim politikama i prioritetima.

Pored toga, nekoliko zemalja, regionala i gradova razvijale su svoje strategije cirkularne ekonomije, često ističući javne nabavke kao dragoceno oruđe za podsticanje prelaska na cirkularnu ekonomiju.

KORISTI OD CIRKULARNE NABAVKE

„U cirkularnoj ekonomiji, emisije ugljen-dioksida bi se prepovolile do 2030. godine, a potrošnja resursa, kada su u pitanju automobili, građevinski materijali, građevinsko zemljište, sintetička đubriva, pesticidi, potrošnja vode, goriva i neobnovljive električne energije, mogla bi da se smanji za 32% do 2030. godine, odnosno za 53% do 2050. u poređenju sa današnjicom“.⁵

Cirkularnom ekonomijom zadržava se više vrednih materijala u privredi, povećava otpornost kompanija i privreda na spoljne uticaje, podstiču inovacije i podržava lokalno tržišta rada. Na globalnoj skali, ona ima potencijala da globalnoj privredi dopriinese sa dodatnih 1 trillion dolara do 2025. godine, i da otvorí 100.000 radnih mesta u narednih pet godina.⁶

Javne nabavke mogu odigrati ključnu ulogu u prelasku na cirkularnu ekonomiju. Uključenje „cirkularnih principa“ u praksi nabavki može pomoći javnim naručiocima da održivosti pristupe holistički – od prve faze nabavke do kraja životnog ciklusa proizvoda – u isto vreme ostvarujući potencijalne uštede.

3 Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

4 Kriterijumi razvijeni u cilju lakšeg uključenja zelenih zahteva u tenderska dokumenta. Dostupno na: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

5 Od retorike do stvarnosti: Indeks cirkularne ekonomije holandskog poslovnog sektora (2016). Dostupno na:

<https://mvonderland.nl/sites/default/files/media/Circular%20Economy%20Index%202016.pdf>

6 Ka cirkularnoj ekonomiji: Brže uključenje u globalne lance nabavki (2014). Dostupno na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ENV_TowardsCircularEconomy_Report_2014.pdf

CIRKULARNE NABAVKE U PRAKSI

Prilikom primene cirkularnih nabavki u organizaciji, potrebno je uzeti u obzir mnogo faktora. U ovom odeljku dat je pregled praktičnih pristupa koji vam mogu pomoći da princip cirkularnosti uključite u postupke nabavki.

MODELI CIRKULARNE NABAVKE

Postoje tri tipa ili „nivoa“ za realizaciju cirkularne nabavke. Prvi je „sistemska nivo“, koji razmatra ugovore koje naručioc mogu da primene za obezbeđivanje cirkularnosti. To mogu biti ugovori u kojim obezbeđujete da proizvod nakon upotrebe vrati do dobavljaču odnosno kada ugovorite da dobavljač preuzima proizvod na kraju njegovog životnog ciklusa da bi ga ponovo upotrebio, prepravio ili reciklirao. Takođe ovde se ubrajaju i ugovaranja sistema uslužnog korišćenja proizvoda, kod kojih se ugovorom uređuje usluga korišćenja proizvoda. Primer sistema uslužnog korišćenja proizvoda je ugovor o štampanju, gde se primenjuje model „plati po kopiji“, u okviru kojeg dobavljač obezbeđuje svu opremu, popravke, zamene i obuku umesto jednostavne prodaje opreme za kopiranje.

Model „nivoa dobavljača“ opisuje kako dobavljači mogu da ugrade cirkularnost u svoje sisteme i procese kako bi se obezbedilo da proizvodi i usluge ispunjavaju kriterijume cirkularnosti. „Nivo proizvoda“ je povezan s drugim modelom, ali je isključivo usredsređen na proizvode koje snabdevači posle upotrebe tih proizvoda od strane javnih naručioča mogu dalje staviti na tržiste. Važno je prilikom cirkularne nabavke razmotriti i sisteme dobavljača i proizvodno-tehničke specifikacije.

MODELI CIRKULARNE NABAVKE

1. Sistemski nivo	2. Nivo dobavljača	3. Proizvod
<ul style="list-style-type: none">→ Sistem uslužnog korišćenja proizvoda→ Javno-privatno partnerstvo→ Saradnja sa drugim organizacijama u deljenju i ponovnoj upotrebi→ Iznajmljivanje/zakup→ Sistemi povraćaja kod dobavljača, uključujući ponovnu upotrebu, reciklažu, popravku i prepravku.	<ul style="list-style-type: none">→ Sistem povraćaja kod dobavljača→ Od projektovanja do demontaže→ Popravljivost standardnih proizvoda→ Eksterna ponovna upotreba/prodaja proizvoda→ Interna ponovna upotreba proizvoda.	<ul style="list-style-type: none">→ Moguće je identifikovati materijale koji ulaze u sastav proizvoda→ Proizvodi se mogu rasklopiti posle upotrebe→ Reciklabilni materijali→ Efikasnost u korišćenju resursa i ukupni troškovi vlasništva/tokom životnog ciklusa proizvoda→ Reciklirani materijali.

(Izvor: Izveštaj o najboljoj praksi održivih javnih nabavki u regionu)

ORGANIZACIONA POLITIKA ZA CIRKULARNU NABAVKU

Izrada politike cirkularne nabavke ili uključenje principa cirkularne ekonomije u postojeće zelene javne nabavke ili održive javne nabavke može biti deotvoran prvi korak za obezbeđivanje njene vidljivosti kao prioriteta. Važno je da te politike definisišu:

- Šta znači cirkularna nabavka u kontekstu vaše organizacije,
- Na koje proizvode, usluge ili organizacione jedinice se odnosi,
- Koji su ciljevi, prioriteti i vremenski okviri i kako se prate,
- Koje druge aktivnosti se sprovode ili će se sprovesti, kao na primer obuke, podrška, strategije komunikacije,

→ Ko je odgovoran za realizaciju politike

Postoji mogućnost ugrađivanja cirkularnih principa u većinu aktivnosti u vezi sa nabavkama. Međutim, možda bi bilo korisno uvođiti ih postepeno na početku. To bi mogla biti prilika za testiranje pristupa i davanje primera drugim naručiocima. Takođe je delotvornije ukoliko se resursi na početku usmere na nabavke koje će omogućiti rezultat.

Integriranje politike cirkularne ekonomije u Nantu u Francuskoj

U okviru promocije odgovorne kupovine u Nantu, gradsko veće je izradilo 11 „akcionih dokumenata“ za nabavke, uključujući i jedan o cirkularnoj ekonomiji. Ti dokumenti predstavljaju jasan i jednostavan presek oblasti javnih politika kojima cirkularna ekonomija doprinosi i onoga što je do danas postignuto. Takođe daje i strateške pravce i operativne ciljeve za ugrađivanje cirkularne ekonomije u nabavke i postavlja ciljeve koje treba dostići do 2020. godine. Na primer, ispunjavanjem operativnih ciljeva pokaznih projekata, optimizacijom sakupljanja sitne opreme i bio-otpada i uključenjem procene životnog ciklusa u javne nabavke, Nant želi da doprinese ciljevima zaštite životne sredine na nacionalnom i lokalnom nivou.⁷

Pilot projekti cirkularne nabavke u Holandiji

Vlada Holandije je 2013. godine uspostavila program pod nazivom Zeleni program za cirkularne javne nabavke s ciljem ubrzavanja prelaska na cirkularnu ekonomiju. Ovaj program okupio je 45 javnih i privatnih učesnika i svakom od njih dao zadatak da sproveđe dve inicijative cirkularne nabavke, kako bi proširili iskustva, razmenili stavove i stvorili skup primera dobre prakse. U toku tri godine, sprovedeno je 80 pilot projekata cirkularnih nabavki i razmenjena su stečena znanja. Uspeh ovog programa doveo je do toga da je Vlada Holandije posebno istakla cirkularne nabavke i razmatranje troškova u životnom ciklusu u svojoj Mapi za cirkularnu ekonomiju iz 2016. godine. Štaviše, ona je postavila i cilj povećanja udela cirkularnih nabavki na 10% do 2020. godine.⁸

⁷ Više informacija dostupno na: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue74_Case_Study_148_Nantes.pdf

⁸ Više informacija dostupno na: http://www.scpclearinghouse.org/sites/default/files/eng_green_deal_circular_procurement_magazine.pdf

STRATEŠKO RAZMIŠLJANJE

Jedan od prvih praktičnih koraka u realizaciji cirkularnih nabavki je strateško razmišljanje o načinu njihovog uključenja u postojeće prakse i sisteme nabavki.

Potrebno je razmisliti koje su to kritične tačke u postupcima tipičnih nabavki i koji principi i prakse cirkularnih nabavki imaju najviše smisla. Koju ulogu igraju službenici za javne nabavke u usvajanju cirkularne prakse i koliki uticaj javni naručiocimaju na ponuđače? Koji je sadržaj kriterijuma cirkularnih nabavki i specifikacija?

Potreba da se razmisli dva put

Logično je da prvi korak u uvođenju cirkularnih nabavki bude identifikacija potreba. Dakle, postavljaju se pitanja: „šta je zaista potrebno?“, „da li je potrebno kupiti ovaj proizvod, ili se može uslužno koristiti?“, „da li je neophodno da bude u vlasništvu, ili se vlasništvo može deliti?“

Elementi prakse nabavki koji zahtevaju promenu u razmišljanju u cilju prelaska na cirkularne modele uključuju:

- Razmatranje uslužnog korišćenja umesto kupovine proizvoda,
- Fokus na faze projektovanja/dizajniranja proizvoda, njegove upotrebe i kraja životnog ciklusa (gde se koriste sistemi da kupljeni proizvod prodaje ponovo onom od koga si kupio, takođe i sistem kada kupljeni proizvod na kraju korišćenja prodaje nekom drugom i sistemi uslužnog korišćenja proizvoda),
- Rad sa dobavljačima i više učesnika na tržištu na identifikaciji cirkularnih rešenja.

Često ne postoji potreba za specifičnim proizvodom, već za njegovom funkcijom. Sistemi uslužnog korišćenja proizvoda omogućavaju dobavljačima da objedine korišćenje proizvoda tako da zadovolje više potrošača sa manje jedinica, čime se smanjuje uticaj od proizvodnje tih proizvoda na životnu sredinu. Oni mogu da podstaknu dobavljače da povećaju efikasnost kako bi smanjili operativne troškove. Takođe, mogu da podstaknu i korisnike da smanje upotrebu kako bi smanjili troškove.⁹

Zamena vozog parka uslugom korišćenja vozila u Bremenu, Nemačka

Posle prvog pilot perioda, Odeljenje za zaštitu životne sredine, građevinarstvo i saobraćaj Grada Bremena je 2013. godine uspelo da smanji emisije CO₂ na osnovu korišćenja vozila za poslovne svrhe, u isto vreme smanjujući troškove zamenom sopstvenog vozog parka učlanjenjem u lokalnu službu za deljenje usluge prevoza. Odeljenje je ranije imalo (u vlasništvu ili zakupu) park od 11 vozila, ali je stopa iskorišćenja bila niska, pri čemu se većina vozila koristila manje od tri sata dnevno. Prelaskom na lokalnu uslugu deljenja prevoza uz sistem rezervisanja putem interneta, Bremen je dobio pristup fejsibilijem i efikasnijem voznom parku, uključujući i korišćenje električnih automobila, i ostvario uštede u oblastima servisiranja, parkiranja i upravljanja vremenom zaposlenih.¹⁰

⁹ Kretanje ka specifikacijama orientisaim na učinku u javnim nabavkama (IISD, 2013.) Dostupno na: https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/specs_public_procurement.pdf

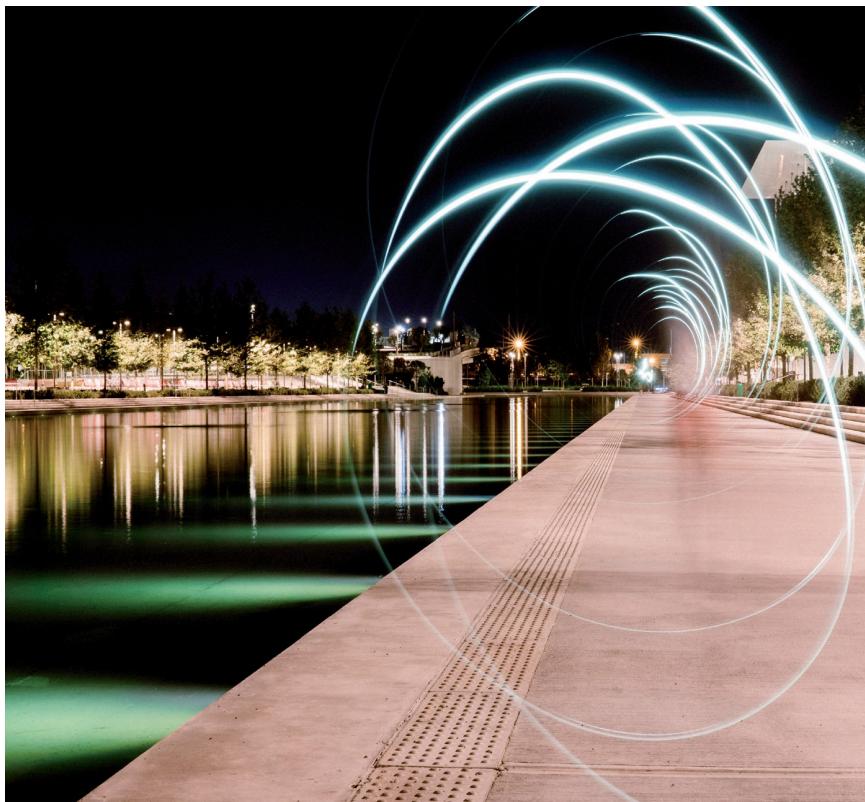
¹⁰ Kretanje ka specifikacijama orientisaim na učinku u javnim nabavkama (IISD, 2013.) Dostupno na: https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/specs_public_procurement.pdf

Istraživanje opcija

Ako se donese odluka o neophodnosti nabavke, sagledavanje uticaja određenog proizvoda u toku životnog ciklusa može vam pomoći da identifikujete gde se uticaji na životnu sredinu mogu poboljšati kroz nabavku. Na primer, da li je proizvod napravljen od neodržive sirovine? Da li njegova proizvodnja ili transport dovode do zagađenja? Da li prilikom korišćenja troši velike količine energije ili vode, i da li to može biti efikasnije? Da li je moguće ponovo ga koristiti i po isteku roka trajanja? Da li se može uticati na dizajn da se smanje njegovi uticaji na održivost? Da li ima potencijala da podrži širi ekosistem cirkularne ekonomije?

Prioritizacija cirkularnih aktivnosti kroz mapiranje životnog ciklusa u Škotskoj

Javne nabavke Škotske su 2016. godine uvele nove okvirne sporazume za nabavku IT uređaja. Pre objavljuvanja tendera, sprovedeno je istraživanje tržišta i urađeno je mapiranje uticaja te opreme tokom životnog ciklusa kako bi se identifikovale oblasti na koje se treba usredsrediti sa stanovišta ekoloških i socio-ekonomskih rizika i mogućnosti. Kao rezultat tog rada, konačna verzija tendera uključila je specifikacije koje se odnose na energetsku efikasnost, životni ciklus proizvoda, upravljanje načinom na koji se dostavlja oprema, inovativnu ambalažu i upravljanje na kraju životnog ciklusa, a posebno se obratila pažnja na popravke, prepravke i ponovnu upotrebu uređaja.¹¹

11 Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/issue69_Case_Study_139_Scotland.pdf

Hijerarhija kod cirkularnih nabavki

Kada se doneše odluka o najdelotvornijim načinima za unapređenje održivosti, i po potvrdi organizacionog kapaciteta, potrebno je izabrati način na koji se poboljšanje postiže. Koristan način za prioritizaciju potencijalnih radnji je uvođenjem tzv. „hijerarhije u nabavkama“, zasnovanoj na evropskoj hijerarhiji otpada: smanji, upotrebi ponovo, recikliraj i ponovo iskoristi.

Smanji

Prvi korak u pravcu cirkularne ekonomije je smanjenje kupovine, što se može postići procenom šta su stvarne potrebe za nabavkom, ili da li se može naći rešenje koje ne zahteva pribavljanje novih proizvoda ili materijala. Smanjenje se može postići i pametnjim pristupom ugovorima, kao što je smanjenje ambalaže isporučenih proizvoda.

Uvođenje cirkularnih koncepata u školske kuhinje u Torinu, Italija

Grad Torino je 2013. godine uveo znatan broj mera u okviru ugovora za snabdevanje škola hranom kako bi unapredili održivost, kojom prilikom se tražilo korišćenje energetski efikasnih uređaja i transporta sa niskim uticajem na životnu sredinu, kao i znatno smanjenje ambalaže i otpada kroz primenu, na primer, tekuće vode umesto flaširane i davanje prednosti ponovo upotrebljivim i dopunjivim proizvodima u slučajevima kada se ambalaža ne može izbeći. Pored toga, od ponuđača se zahtevalo da pređu sa plastičnih na posude za višekratnu upotrebu. Samo ovaj jedan zahtev rezultirao je smanjenjem od 157 tona plastičnog otpada godišnje.¹²

Preispitivanje potreba za štampanjem u Cirihu, Švajcarska

Grad Cirk je 2012. godine odlučio da pređe sa kupovine (ili iznajmljivanja) višenamenskih uređaja na nabavku usluge koja se bazira na zahtevanom rezultatu koju ta oprema omogućava. To znači da grad više nije ulagao u hardver, već je umesto toga plaćao samo po odštampanoj stranici. Kao rezultat inicijative, grad je drastično smanjio štampani materijal. Ostvarena je ušteda energije od 34%, a broj odštampanih stranica je smanjen za 30 miliona godišnje.¹³

¹² Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue47_Case_Study100_Turin.pdf

¹³ Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue53_Case_Study108_zurich_output_management.pdf

Ponovo upotrebi

Sve više proizvoda se dizajnira na način da se mogu ponovo upotrebiti. Sudbina proizvoda na kraju njegovog životnog veka je činjenica koju treba razmotriti prilikom osmišljavanja postupka nabavke.

Uključivanje sistema povraćaja kod dobavljača u ugovore je jedan od načina da se obezbedi ponovna upotreba proizvoda. Ova praksa sve je češća u ugovorima za IT opremu, gde se klasični kompjuteri i laptopovi mogu ponovo koristiti u drugim organizacijama.

Izgradnja gradske kuće po principu kružne ekonomije u Holandiji

U Brumenu, gradu u Holandiji postojala je potreba za dodatnim prostorom u narednih najmanje 20 godina u postojećoj gradskoj kući. Međutim, stvarne potrebe za dodatnim kapacitetima su bile nepoznate. Imajući sve to u vidu, umesto tradicionalnog pristupa nabavke građevinskih radova, grad je odlučio da usvoji fleksibilniji, cirkularni pristup, po kojem je grad „iznajmio“ novi objekat po ugovoru o zakupu na 20 godina. Zgrada je projektovana tako da se može demontirati, a sastavni delovi vratiti dobavljačima, uključujući noseće stubove, oplatu, delove i slično.¹⁴

Producenje životnog veka radnih odelja u Herningu, Danska

Opština Herning je 2013. godine pristupila nabavci novih uniformi za tehničko odeljenje, s ciljem da se nabavi dugotrajnija radna uniforma i ostvari efikasnija upotreba. S tim ciljem, opština je izradila tehničke specifikacije i tačke u ugovoru koje su se odnosile na održavanje, popravku i reciklažu. Iznajmljivanjem uniformi kroz model nabavke usluga i uključivši u ugovor odredbe o ponovnoj upotrebi i reciklaži, omogućilo se produženje životnog veka uniformi, uštedeo se oko 6700 evra i 1011 tona emisija CO₂ u periodu od četiri godine.¹⁵

Prepravka kancelarijskog nameštaja u Velsu

Kada se Zavod za javno zdravlje Velsa selio 2016. godine, odlučio je da kroz nabavku ugovori uređenje kancelarijskog prostora i nameštaja na način kojim bi se što više podstakla ponovna upotreba postojeće kancelarijske opreme, nameštaja i podova, gde je bilo moguće, kao i nabavka prepravljenih delova opreme iz drugih izvora. Na „otvorenom danu“ za dobavljače predstavljene su specifikacije za projektovanje radnog okruženja i ponovne upotrebe nameštaja, koliko god je moguće. Konzorcijum koji je dobio ugovor, a koji je okupio i socijalna preduzeća, isporučio je više od 2500 stavki, od kojih je samo 6% bilo novih proizvoda, a ostalo je prepravljeno ili reparirano, pri čemu su znatan deo predstavljale ponovo upotrebljene stavke iz zaliha Zavoda za javno zdravlje. Cirkularni pristup preusmerio je da se 41 tonu otpada ne odloži na deponiju – uz uštedu od 134 tone emisija CO₂ – otvorivši u isto vreme radna mesta za nekoliko osoba sa invaliditetom i lica koja su duže vreme bila nezaposlena.

¹⁴ Cirkularna ekonomija: Održavanje cirkulacije (Kiser, 2016). Dostupno na: <http://www.nature.com/nature/journal/v531/n7595/full/531443a.html?foxtrotcallback=true>

¹⁵ Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue65_Case_Study_131_Herning.pdf

Recikliraj

Ako se proizvod ne može ponovo upotrebiti, alternativa za postizanje cirkularnosti je dizajniranje proizvoda na način koji omogućava reciklažu. To znači obezbeđivanje da kupljeni proizvod sadrži materijale koji se mogu lako i efikasno reciklirati u novi proizvod. Alternativno, ili kao dopuna ovom sistemu, proizvod se može napraviti od recikliranog sadržaja i tako dodatno doprineti efikasnosti resursa.

Reciklaža betona u građevinarstvu u Berlinu

Grad Berlin je 2013. godine pokrenuo pilot projekat s ciljem da podstakne veću ponovnu upotrebu recikliranog betona u građevinarstvu. Ukupna količina od oko 5400m³ sertifikovanog recikliranog betona iz „cirkularne ekonomije“ upotrebljena je u radovima na izgradnji potpornog zida i oplate nove naučne laboratorije na Univerzitetu Humboldt. U poređenju sa betonom od primarnih agregata, korišćenjem recikliranog betona uštedelo se 880m² šljunka, 66% energije u proizvodnji i transportu, i 7% emisija CO₂.¹⁶

Ponovo iskoristi

Otpad se u cirkularnoj ekonomiji sakuplja i koristi u druge svrhe. To se može odnositi na pretvaranje otpadnog jestivog ulja u biodizel ili kompostiranje otpada od hrane. Službe za nabavke mogu pomoći da podstaknu ponovno iskorišćenje kroz izradu specifikacija i postavljanje kriterijuma na tenderima, kao i nabavkom proizvoda koji su nastali od otpada.

Kreiranje cirkularnih nabavki kupovinom autobusa na biogas

Grad Vasa (Finska) je 2014. godine odlučio da nabavi vozni park od 12 autobusa, koji bi u potpunosti bili na biogas dobijen iz organskog otpada i mulja sa lokalnih postrojenja za tretman otpadnih voda. Uključene su odredbe u ugovoru, kojima je specifikovan rabat za dobavljača ako godišnja potrošnja bude efikasnija od procena, ili refundiranje ako bude i manja, kako bi se podstakao trajni i pouzdaniji učinak. Pored zamene 280.000 litara dizel goriva godišnje, ova nabavka omogućila je primenu principa cirkularne ekonomije za proizvode nastale sa lokalnog otpada i potpomogla infrastrukturni razvoj u oblasti proizvodnje biogasa za još 1000 automobila.¹⁷

¹⁶ Za više informacija, posetite: <https://www.umweltbundesamt.de/themen/wirtschaft-konsum/umweltfreundliche-beschaffung/gute-praxisbeispiele/gebaeudeneubau/berlin-einsatz-von-recycling-beton-im-hochbau> (in German)

¹⁷Cirkularne zelene nabavke u Nordijskim zemljama (Nordijski savet ministara, 2017). Dostupno na: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>

UKLJUČIVANJE TRŽIŠTA

Cirkularna ekonomija je relativno nov koncept. Stoga je izuzetno važno da naručiocи upoznaju tržište (proizvodi, dobavljačи, proizvođačи, pružaoci usluga i slično) kako bi se pomoglo boljem razumevanju onoga što je već dostupno i šta je moguće. Pored toga, podsticanje značajnijeg prelaska na poslovne modele zasnovane na cirkularnoj ekonomiji zavisi od dugoročne saradnje.

Uključivanje tržišta¹⁸ omogućava istraživanje i promociju novih poslovnih koncepata. U dijalogu sa dobavljačima mogu se identifikovati potencijal i izvodljivost novih modela nabavke, kao što su uslužno korišćenje proizvoda, opcije zakupa, plaćanja po upotrebi, upotrebe od strane više korisnika ili kupovina sa mogućnošću povraćaja posle upotrebe.

Cirkularna nabavka često zahteva prelazak sa tehničkih specifikacija koje utvrđuje samo naručilac, do procesa gde se specifikacije utvrđuju posle razgovora između potencijalnih dobavljača i naručilaca. Takav pristup pruža priliku za komuniciranje potreba, prikupljanje informacija o dobrima i uslugama koje su na raspolaganju i testiranje održivosti mogućih kriterijuma za dodelu. U širem smislu, angažovanje u radu sa dobavljačima može pomoći u koordinaciji „cirkularnih aktivnosti“ kroz relevantne sektore.

Ako određeni proizvod ili usluga trenutno nisu dostupni na tržištu na način koji ispunjava principe cirkularne ekonomije, naručilac bi mogao sprovesti postupak partnerstva za inovacije. Ova partnerstva predstavljaju okvir za istraživanje i razvoj, pilot projekte i naknadnu kupovinu novog proizvoda, usluge ili radova.¹⁹

Razmatranje tržišta nameštaja u Vageningenu, Holandija

Prilikom preuređenja gradske kuće, Grad Wageningen je odlučio da, primenjujući principe cirkularne ekonomije, nabavi nameštaj koji u najvećoj meri zadovoljava kriterijume cirkularnosti koje tržište može da ponudi. Da bi ispitao tržište, grad je sproveo nekoliko konsultativnih aktivnosti pre same nabavke i poslat je zahtev za pribavljanje informacija od potencijalnih dobavljača. Takođe je korišćen elektronski sistem nabavki kojim se omogućila interakcija između dobavljača i tima za nabavku u toku celokupnog postupka. Kao rezultat dobijenih informacija, proizvodi su podeljeni u kategorije i objavljeno je sedam različitih javnih poziva. Primljeno je više ponuda sa cenama koje nisu prelazile cene konvencionalnog nameštaja.²⁰

Pronalaženje mogućnosti ponovne upotrebe u Helsinkiju

Služba za zaštitu životne sredine Helsinkija je 2016. godine pokrenula nabavku četiri od pet projekata da bi testirala i procenila nove metode tretmana i korišćenja digestata kanalizacionog mulja iz centra za tretman otpada. Namera je da se pored korišćenja u energetske svrhe podstakne i reciklažu nutrijenta i materijala, u skladu sa evropskom hijerarhijom otpada. Pilot projekti su idealni za podršku stvaranju inovativnih rešenja. Tokom 2017. i 2018. godine, Služba za zaštitu životne sredine nastavlja da istražuje najbolje metode iz različitih pilot projekata. Ako istraživanje pokaže pozitivne rezultate nakon procene, nabavka se pokreće 2019-2020.²¹

18 Direktive EU o javnim nabavkama naročito predviđaju konsultacije sa tržištem sa dobavljačima u cilju dobijanja saveta, koji se mogu koristiti u pripremi postupka. Za više informacija vidičlanove 40 i Direktive 2014/24/EU.

19 Za više informacija, vidičlan 31 Direktive 2014/24/EU.

20 Za više informacija posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue69_Case_Study_138_Wageningen.pdf

21 Cirkularne javne nabavke u nordijskim zemljama (Nordijski savet ministara, 2017). Dostupno na: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>

ZAHTEVI CIRKULARNIH NABAVKI

Specifikacije i kriterijumi dodele

Prilikom izrade tenderske specifikacije, potrebno je utvrditi koji pristup, tehnički ili „funkcionalni“, bi bio prikladniji za postizanje cirkularnosti. Tehničkim specifikacijama se opisuju zahtevi ponuđačima i pružaju merljivi zahtevi na osnovu kojih se mogu oceniti ponude, uključujući minimalne kriterijume za ispunjavanje zahteva. Funkcionalni kriterijumi (ili „kriterijumi zasnovani na rezultatima/učinku“) će opisati željeni rezultat kao i koji se ishodi očekuju (na primer, u pogledu kvaliteta, količine i pouzdanosti).

Nabavka treba da nastoji da ispuni određene potrebe, a ne samo da predstavlja deo rutinskog procesa. Ako napravimo korak unazad i prvo istražimo šire potrebe, omogućuje se usvajanje funkcionalnog pristupa ili pristupa zasnovanog na učinku. Takav pristup omogućava veću fleksibilnost procedura. Tržištu se u tom slučaju daje veća sloboda u inovacijama i pružanju najefikasnijeg rešenja, što rezultira i smanjenom upotrebom resursa i nižim troškovima. Međutim, ponekad je potrebno dodati tehničke specifikacije ako se žele postići određeni ciljevi, kao što je, na primer, zahtev da se u proizvodnji koristi reciklirani materijal.

Nije uvek moguće uključiti se u nove ili inovativne tenderske procedure koje zahtevaju velike resurse. U tim slučajevima već definisani cirkularni kriterijumi postaju posebno korisni. Od oktobra 2017. godine, Evropska komisija je definisala kriterijume za zelene javne nabavke za više od 20 grupa proizvoda, od kojih nedavno usvojeni kriterijumi, uključujući kriterijume za građevinski materijal, računare, tekstil i nameštaj, stavljuju fokus na aspekte cirkularnosti. Za svaku grupu proizvoda postoje osnovni kriterijumi (pogodni za naručiocu u rešavanju ključnih uticaja na životnu sredinu) i sveobuhvatni kriterijumi (usmereni na kupovinu najboljih proizvoda pogodnih za životnu sredinu koji se mogu naći na tržištu).

Aktivnosti cirkularne ekonomije podržane skupom kriterijuma za zelene javne nabavke mogu uključivati promociju eko dizajna proizvoda i dizajna za reciklabilnost, veću odgovornost proizvođača, prevenciju otpada, smanjenje ambalažnog materijala i zajedničku upotrebu proizvoda od strane više korisnika, „ekonomiju deljenja“, ponovnu upotrebu i reparaciju.²²

Primena tehničkih specifikacija i kriterijuma dodele za nabavku recikliranog tekstila u Holandiji

Ministarstvo obrane Holandije je 2017. godine izvršilo nabavku peškira i kombinezona, uz uslov da roba sadrži najmanje 10% recikliranih tekstilnih vlakana. Kriterijumima za dodelu omogućeno je da se ugovori dodele za one ponude koje su znatno premašile zahteve iz tehničke specifikacije (odnosno dostigle preko 30% ili 50% recikliranog sadržaja). Ugovori su dodeljeni za 100.000 peškira i 10.000 krpa sa sadržajem 36% recikliranih vlakana i za 53.000 kombinezona sa 14% recikliranih vlakana. Sveukupno, ugovori su rezultirali uštedom 15.252 kg pamuka, 68.880 kg CO₂, 23.520 MJ energije i preko 233 miliona litara vode.²³

Dizajniranje nameštaja koji može lako da se rasklopi i ponovo iskoristi u Danskoj

Centralna agencija Danske za javne nabavke je 2012. godine uspostavila četvorogodišnji okvirni sporazum za nabavku održivog kancelarijskog nameštaja za više od 60 opština. Tehničke specifikacije zasnivale su se na zahtevima koji se odnose na zaštitu životne sredine prema zahtevima za nordijsku ekološku oznaku Nordic Swan i uključile su zahteve u vezi hemikalija koje se koriste u proizvodnji, tretmanu, premazima ili bojama, kao i mogućnost odvajanja i ponovnog iskorišćenja materijala na kraju životnog veka. Drvo i materijali na bazi drveta takođe su morali da potiču iz legalno posećenih šuma, a najmanje 70% materijala moralо je biti reciklirano ili verifikovano kao drvo iz održivo podignutih šuma. Korišćenjem okvirnog sporazuma centralizovane javne nabavke postignuta je ušeda do 26% u odnosu na tržišne cene, a tržište održivog nameštaja se proširilo.²⁴

²² Predložene specifikacije za dizajn proizvoda, operativnu fazu i upravljanje otpadom od proizvoda mogu se naći u Vodiču MVO za cirkularne nabavke u Holandiji. Vodič dostupan na: <https://mvondederland.nl/circular-procurement-guide>

²³ Za više informacija, posetite:

<https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/rebusfactsheet15-kledingdefensie-engels-juni2017.pdf>

²⁴ Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/issue58_Case_Study118_sustainable_furniture_Denmark.pdf

Eko-oznake²⁵ su koristan način za ponuđače da pokažu da je njihov proizvod ili usluga u skladu sa određenim zahtevima održivosti. Eko-oznake mogu se koristiti kada su direktno relevantne za predmet nabavke i ispunjavaju određene standarde objektivnosti, transparentnosti i verifikacije. Pored toga, treba prihvatići i oznake koje ispunjavaju određene ekvivalentne kriterijume, ili druge adekvatne dokaze u slučajevima kada vremenski faktor sprečava formalnu dodelu eko-oznake ponuđaču.

Korišćenje sertifikata Cradle 2 Cradle (C2C) za sredstva za čišćenje u Gentu

Grad Gent je 2016. godine sproveo četvorogodišnji okvirni sporazum za isporuku sredstava za čišćenje i poliranje. Traženo je da proizvodi u određenim kategorijama, uključujući sredstva za čišćenje i higijenske proizvode (tj. sapun), ispunjavaju kriterijume C2C „bronzani“ sertifikat ili ekvivalentne eko oznake. Kao rezultat toga, reciklirani sadržaj i reciklabilnost otpada su znatno poboljšani: za ambalažu se koristi 85% reciklirani karton, plastične boce od polietilena visoke gustine (PEHD) koje se mogu 100% reciklirati i sastoje se od 10% recikliranog PEHD, dok se boce od polietilen-tereftalata (PET) mogu 100% reciklirati i prave se od 81% recikliranog materijala. Pored toga, predstavljena je i inovativna C2C sertifikovana boćica sa sistemom protiv prolivanja, čime se smanjuje prekomerna upotreba i gubici.²⁶

25 Za više informacija o eko-oznakama u javnim nabavkama, videti član 43(1) Direktive 2014/24/EU; član 61(1) Direktive 2014/25/EU

26 Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue70_Case_Study_140_Ghent.pdf

OCENJIVANJE

Sprovođenje cirkularne nabavke predstavlja korak dalje od nabavke bazirane na kriterijumu najniže cene. U fazi dodelje ugovora, naručilac može da proceni aspekte kvaliteta i cirkularnosti ponude koristeći unapred određene kriterijume za dodelu.

Prema direktivama o nabavkama iz 2014. godine, svi ugovori moraju se dodeliti na osnovu ekonomski najpovoljnije ponude, pristupa koji naručiocu omogućava dodelju ugovora i upoređivanje osim cena, takođe i kvaliteta i održivosti.

Za mnoge proizvode i radove, troškovi nastali tokom upotrebe (kao što su potrošnja energije, troškovi usluga i održavanja) i odlaganja mogu biti veoma značajni u smislu cene. Imajući to u vidu, uzimanje u obzir troškova životnog ciklusa ima ekonomskog smisla i može podstići cirkularnost. Međutim, kako nabavka može uključivati različite budžete za početne troškove pri kupovini i za dugoročne troškove potrošnje energije i održavanja, to znači da je međuresorna saradnja često od ključnog značaja.

Procena troškova za infrastrukturne projekte uzimajući u obzir uticaj na životnu sredinu i troškove tokom celokupnog životnog ciklusa

Odjeljenje za javne radove pri holandskom Ministarstvu infrastrukture i zaštite životne sredine (Rijksvaterstaat) je 2015. godine objavilo ugovor o projektovanju, izgradnji, održavanju i finansiranju za proširenje puta u dužini od 13 km. Nabavka je sprovedena po principu ekonomski najpovoljnije ponude, po kojem su za ponude procenjeni i troškovi uticaja na životnu sredinu, a zatim se ugovor dodelio ponudi sa najnižom ukupnom cenom. Uticaji na životnu sredinu izračunati su pomoću dva alata: CO₂ skala učinka CO₂e Performance Ladder (prema kojoj je u ukupnoj ceni računata i procena emisija) i DuboCalc (alat za analizu životnog ciklusa koji izračunava održivost predloženih materijala). Ponuda koja je izabrana dala je predlog pametnih građevinskih rešenja, kojima se smanjio prevoz materijala, uvela pametna upotreba asfalta kako bi se smanjile ukupne potrebe kao i korišćenje recikliranih materijala. Dakle, cene su bile konkurenčne i ujedno su nudile znatne uštede u vezi troškova uticaja na životnu sredinu u poređenju sa polaznim cenama. Procenjene su ukupne uštede od 52.800 tona CO₂e ili 15.048 tona ekvivalenta naftne u životnom veku infrastrukture.²⁷

²⁷ Za više informacija, posetite: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue70_Case_Study_140_Ghent.pdf

FAZA UPOTREBE I UPRAVLJANJE UGOVORIMA

Kada se planira cirkularnija nabavka, dobra praksa je da se utvrdi projektovani radni vek proizvoda i šta dobavljač može da ponudi u smislu održavanja i popravki.

Od dobavljača se može zahtevati ili se mogu podsticati da preuzmu odgovornost za održavanje proizvoda ili materijala u lancu nabavke nakon upotrebe. Ugovori cirkularnih nabavki obično spadaju u jednu od sledeće tri kategorije:²⁸

1. Sistemi uslužnih proizvoda – dobavljač zadržava vlasništvo nad proizvodom, a korisnik plaća za upotrebu ili plaća prema učinku.
2. Sporazum o kupovini i povraćaju – dobavljač otkupljuje proizvod nazad i obezbeđuje optimalno zadržavanje vrednosti proizvoda kroz ponovnu upotrebu.
3. Sporazum o kupovini i preprodaji – ugovor uključuje sporazum o tome ko (dakle, treće lice) vrši ponovno iskorišćenje predmeta posle upotrebe, ubočajeno kao ponovnu upotrebu ili reciklažu materijala niže vrednosti. Alternativno, postoji opcija uvođenja odvojenih ugovora koji se specifično odnose na ponovnu upotrebu. Ova opcija može biti naročito korisna kada je kupovina proizvoda već obavljena.

Ugovorne odredbe o održavanju nameštaja u jednom holandskom gradu

Grad Venlo je 2012. godine objavio tender za kupovinu kancelarijskog nameštaja za nove prostorije svoje gradske kuće, na kojem je od ponuđača tražio da ponude proizvode od ekološki prihvatljivih materijala koji se mogu lako demontirati i reparirati. Uključene su odredbe o izvršavanju ugovora koje su obavezale dobavljača da vrši godišnje preventivno održavanje, kao i da popravlja nameštaj na zahtev i osigura privremene zamene oštećenog nameštaja. Nakon deset godina, dobavljač će morati da preuzme nameštaj i ponudi mogućnosti za reparaciju. Ovim ugovorom zagarantovana je rezidualna vrednost za nameštaj od 18% (od prvobitnog budžeta od 1,6 miliona evra).²⁹

Sakupljanje i reparacija suvišne računarske opreme u Duramu

Veće Okruga Duram je 2012. godine doneo odluku o zaključenju novog ugovora kako bi se osiguralo da se suvišna računarska oprema u najvećoj mogućoj meri ponovo upotrebni ili reciklira. Pored ispunjenja obaveza iz propisa EU o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi, preusmeravanjem otpada sa deponija takođe je smanjen uticaj na životnu sredinu i ponuda je imala i socijalne efekte tako što je reparirana oprema postala dostupna grupama iz zajednice. Ponude su ocenjivane na osnovi ekonomski najpovoljnije cene, a novi ugovor je Veće doneo prihod od oko 34.000 evra (ili 30.000 funti) godišnje, istovremeno čineći dostupnom repariranu niskobudžetu računarsku opremu grupama iz lokalne zajednice.³⁰

28 A framework for circular procurement (MVO Nederland, 2015). Available at: <https://mvondenland.nl/sites/default/files/media/Framework%20for%20Circular%20Procurement%2020%20April%202015.pdf>

29 More information available at: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue60_Case_Study122_Furniture_Venlo.pdf

30 More information available at: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue57_Case_Study115_Durham.pdf

RESURSI I INICIJATIVE

Kriterijumi EU o zelenim nabavkama³¹ i Zelene javne nabavke, primeri iz prakse – Evropska komisija je razvila kriterijume za omogućavanje uključenja zelenih zahteva u javne nabavke za više od 20 grupa proizvoda. Oni uključuju „osnovne kriterijume“ pogodne za bilo kog naručioca i usmerene na ključna pitanja zaštite životne sredine, i „sveobuhvatne kriterijume“, ambiciozniju opciju merila usmerenih na kupovinu proizvoda najpogodnijih za životnu sredinu koji se mogu naći na tržištu. Pored toga, na internet stranici Evropske komisije dostupna je sveobuhvatna zbirka detaljnih primera dobre prakse iz cele Europe. Oni su grupisani po proizvodima ili uslužnim sektorima. Više informacija možete pronaći na adresi iz napomene.³²

REBus – ovaj partnerski EU Life+ projekat, koji predvodi WRAP i holandsko Ministarstvo za infrastrukturu i životnu sredinu, podržao je 30 malih i srednjih preduzeća, velikih poslovnih kompanija i državnih organa u pilot projektima cirkularnih nabavki u UK i Holandiji. Nabavke su sprovedene u sledećim sektorima: električni i elektronski proizvodi, tekstil, građevina, nameštaj, IT, ugostiteljstvo i podne obloge. Izrađen je vodič za sprovođenje cirkularnih nabavki, koji je dostupan na adresi iz napomene.³³

Evropski akcioni plan za odeću (EAPO) – EAPO je aktuelna inicijativa, koju finansira EU Life program, a ima za cilj da reši sve aspekte održivosti za odeću, uključujući javne nabavke. Za više informacija, posetite adresu iz napomene.³⁴

Smernice za postizanje nulte količine otpada prema kategoriji i artiklima u Škotskoj – ovim smernicama razvijene su specifikacije za uključenje aspekata cirkularne ekonomije u sledeće sektore: elektrika i elektronika, nameštaj, građevina, tekstil, ugostiteljstvo, čišćenje, podne obloge, električni i ručni alati, vozila i gume, oprema za igrališta, upravljanje otpadom i medicinska sredstva. Smernice su dostupne na adresi iz napomene.³⁵

Izveštaj: Cirkularne javne nabavke u nordijskim zemljama – ovaj izveštaj, pripremljen u ime Nordijskog saveta ministara, definiše okvir za cirkularne nabavke i predstavlja dobru praksu iz nordijskih zemalja.³⁶

Vodič MVO za cirkularne nabavke u Holandiji – MVO Holandije je 2013. godine izradio uputstvo za službenike za javne nabavke, koje sadrži savete o pripremi cirkularne nabavke, formulaciju specifikacija i fazu ugovaranja.³⁷

Izveštaj o najboljoj praksi u cirkularnim nabavkama – projekat o održivim javnim nabavkama u regionu, koji finansira EU, promoviše stvaranje i širenje evropskih regionalnih mreža opština koje rade zajedno na održivim javnim nabavkama i javnim nabavkama za inovacije. Ovaj izveštaj postavlja različite modele cirkularnih nabavki.³⁸

Program obuke o nabavci sistema uslužnih proizvoda – ovaj program obuke daje uvid u i praktična uputstva za službenike za javne nabavke, kreatore javnih politika i dobavljače u usvajajuju principa cirkularne nabavke. Ova obuka organizovana je kao deo UNEP-ovog programa održivih nabavki Desetogodišnjeg okvira za programe o obrascima održive potrošnje i proizvodnje (10YFP).³⁹

Fondacija Ellen MacArthur – Fondacija je humanitarna organizacija sa sedištem u UK i posvećena je ubrzavanju

³¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

³² http://ec.europa.eu/environment/gpp/case_group_en.htm

³³ <http://www.rebus.eu.com/implementing-a-rebm-guide-for-circular-procurement-rebms/>

³⁴ <http://www.ecap.eu.com>

³⁵ <http://www.zerowastescotland.org.uk/content/sustainable-procurement>

³⁶ <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1092366/FULLTEXT01.pdf>

³⁷ <https://mvonederland.nl/circular-procurement-guide>

³⁸ http://www.sppregions.eu/fileadmin/user_upload/Resources/Circular_Procurement_Best_Practice_Report.pdf

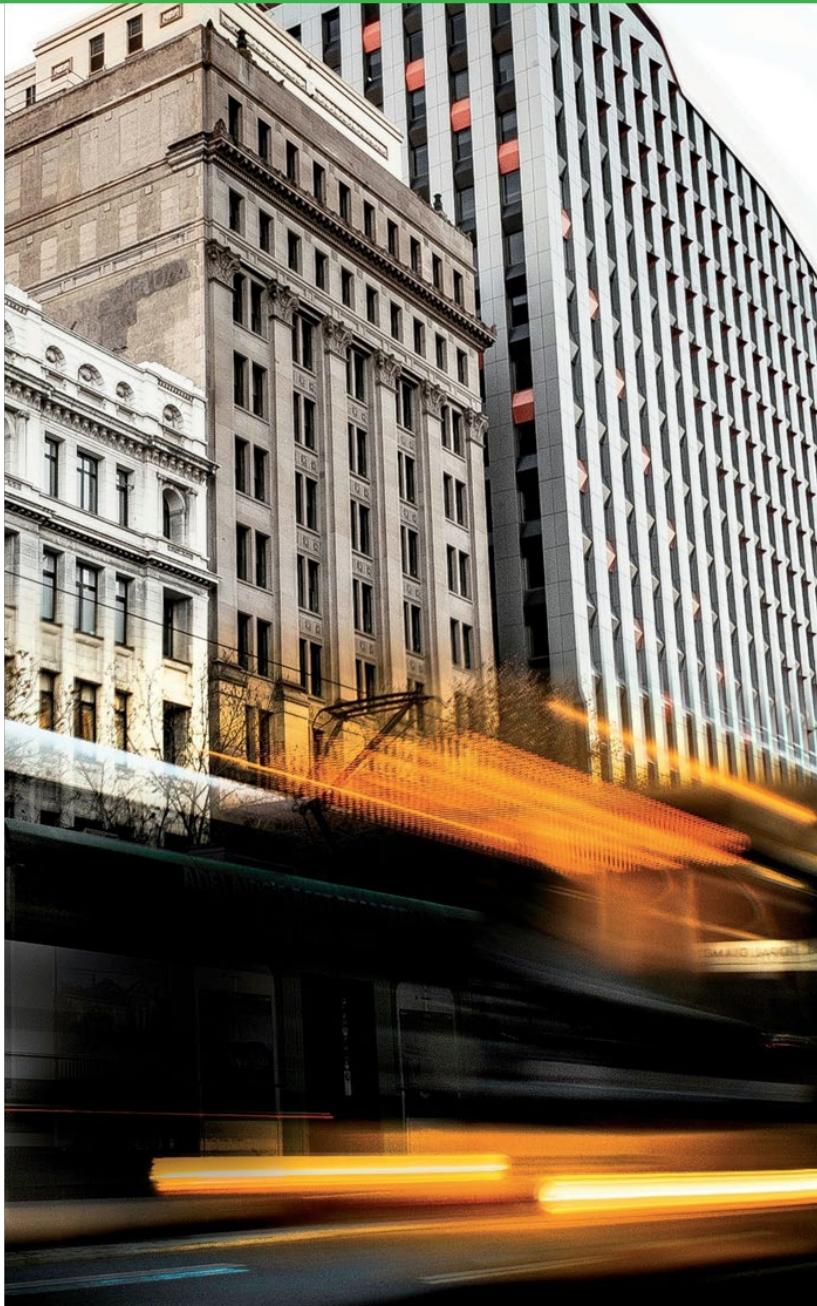
³⁹ http://www.scpclearinghouse.org/sites/default/files/unep_sp_pss_cp_module_1_final.pdf

tranzicije ka cirkularnoj ekonomiji. Fondacija je izradila niz dokumenata, uključujući izveštaje i edukativne alate koji se mogu koristiti na internetu i iz kojih se može saznati više o cirkularnoj ekonomiji.⁴⁰

Evropska komisija – više informacija o paketu cirkularne ekonomije, uključujući izveštaje o Akcionom planu EU o cirkularnoj ekonomiji i veze sa povezanim oblastima javne politike, uključujući otpad, resursnu efikasnost i poslovni sektor i industriju, nalazi se na internet stranici Evropske komisije.⁴¹

⁴⁰ <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications>

⁴¹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/towards-circular-economy_en#relatedlinks

Publications Office

ec.europa.eu/environment/gpp